

Jak se s dětmi domluvit (doma i ve školce)

Výchova Nevýchovou

Ondra věčně pošťuchuje ostatní. Anička pláče, sotva vkročí do šatny. Jiříkovi můžete říkat horem dolem, ať na to okno neleze, stejně to zase zkusí. A Matěj dokonce děti kouše. Když dnes a denně zažíváte ve školce tyhle situace, možná nemáte daleko k pocitu, že být s dětmi je především dřina. Sice krásná, ale nesmírně vyčerpávající. Nešlo by to s nimi jinak? Pojdme tu naťuknout, jak podobné situace s dětmi my učitelé a rodiče nejčastěji řešíme – a k čemu to vede. A jak i malá změna v komunikaci může udělat divy.

MGR. HANA HAVRILCOVÁ

Nejčastější strategie, která na děti neplatí

Když dítě nespolupracuje nebo „zlobí“, většinou se mu nejdřív snažíme domluvit. Po dobrém vysvětlit, jak se má chovat.

- „Madlenko, po chodbě se neběhá. Chodíme pomalu, aby se někomu něco nestalo.“

- „Tondo, nemůžeš brát klukům hračky, měli je první. Hraj si s něčím jiným.“
- „U jídla nepovídáme. Zamkneme pusinky.“
- „Ale nebreč, prosím tě, vždyť už jsi velká holka.“

Proč tedy děti dělají zas a znovu to samé, když jsme jim už stokrát

vysvětlili, že tohle dělat nemají? Potíž všech našich dobře míněných výchovných vět je v tom, že jimi sice říkáme, co se dělá a nedělá, ale **neříkáme nic o sobě ani o dítěti** – tedy o těch, kteří jsou v celé situaci nejdůležitější. A tak ve skutečnosti, byť to zní možná trochu tvrdě, jen **planě moralizujeme** (i když třeba velmi laskavě). Říkáme obecná poučení, nebudujeme vztah.

Jak místo zákazů dítě pozvat ke spolupráci

Pojďme si to ukázat na zkušenostech dvou absolventů kurzu **Výchova Nevýchovou**.

- „Jeden chlapec ve skupině šestiletých dětí své spolužáky často trápil (strkal je, kreslil jim do výkresů, ukusoval svačiny). Řekla jsem mu, že se v takových situacích necítím dobře, je z toho mnoho křiku, bojím se, že si děti navzájem ublíží, je mi líto, že řešíme šarvátky a nestihneme si hrát. Řekla jsem taky, že nerozumím tomu, proč to dělá. A řekla jsem, že potřebuji, abychom vytvořili bezpečné prostředí, oslovovali se jménem... Zeptala jsem se ho, zda mi s tím může pomoci, abychom se cítili oba dobře. On odpověděl, že tedy kamaráda zatahá za ruku, pokud s ním bude chtít navázat kontakt. A opravdu, ze zdánlivého zlobení se vyklubalo to, že nevěděl, jak navázat kontakt s kamarády. A ataky se umírnily na zatahání za ruku.“
- „... mladší syn začal ve školce kousat jiné děti. (...) Já si se synem promluvila (spíš to byl monolog, ještě neumí o všem mluvit). Dost jsem předtím v sobě rozebrala chvíle, kdy kouše, a našla důvod. Na začátku mého rozhovoru s ním jsem mu řekla, že chápu, proč to dělá, a dala jsem mu pár návrhů na to, jak to dělat jinak. Těch důvodů ke kousání měl několik, třeba chtěl být první v řadě, tak kousl kluka před ním, ať uhne. Nebo si bránil hračky. Ještě neumí dobře mluvit a z obavy, že by mu děti nerozuměly a zdržoval by se zdoluhavým vysvětlováním, prostě kousl. Bylo to pro něj rychlejší. Naučili jsme se spolu pár větiček, které zvládne říct. Od té doby není žádný problém. I ve školce mi řekli, že vidí změnu.“

Na přiběhách rodičů i učitelů, kteří začali s „Nevýchovným“ přístupem, je dokonale vidět, že děti mají doslova **vrozenou touhu nám dospělým rozumět** a chtějí se podílet na společném řešení. Když ale donekonečna vysvětlujeme, moralizujeme a nemluvíme o tom, co vlastně dítě a my sami v konkrétní situaci potřebujeme, prostor pro spolupráci necháváme zavřený.

Naše **stokrát zopakovaná slova už dítě ani nevnímá** a chová se dál stejně. (Anebo začne být naopak podezřele hodné a snaží se za každou cenu vyhovět, což ve skutečnosti není pro život taky žádné terno, přestože to vypadá jako dobrý výsledek výchovného snažení. Možná si sami vzpomenete na situace, ve kterých jste radši „hodná holka“, i když to ve vás vře – jen aby se šefová nezlobila a dala vám odměnu.)

Když se vysvětlování míjí účinkem

Když moralizování nezabere, sáhneme většinou k další běžné strategii: **příkazům, zákazům a trestům**.

- „Pěťo, oblíkej se, ať nejsi zase poslední. No honem, pospěš si, nebo chceš zůstat ve třídě u nejmenších?“
- „Tak Evička půjde poslední, když neumí chvilku počkat, než na ni přijde řada.“
- „Fando, ke stolečku. Tak tu holt budeš sedět, když kluky pořád poštučuješ.“
- „Zavří už tu pusu, Ád'o, neslyšelás?“

Možná to pro tuhle chvíli zafunguje. Dítě přestane dělat nežádoucí věc. Problém je v tom, že **z naší reakce se nenaučí pro příště nic víc**, než že za přestupek je trest. Vlastně to jako problém nevypadá, za přestupek je trest, tak to na světě chodí.

Jak s dětmi mluvit, aby...

Zákazy, příkazy a tresty jsou ale ve skutečnosti vždycky jen nouzové řešení. Použijeme je obvykle, když už nevíme, jak jinak dál, a potřebujeme situaci rychle řešit. Ale promeškáme tím příležitost najít s dítětem funkční řešení do budoucna. Utnout dítě (byť někdy prostě nevidíme jinou možnost a musíme neprodleně jednat) bohužel vždycky znamená zavřít vrátka ke spolupráci zas o kousek víc.

Klíčem je porozumění

Možná namítnete, že ve školce při sedmadvaceti dětech nejde s každým všechno rozebírat, to by se z toho člověk zbláznil... a samozřejmě hraje roli i spolupráce rodičů. **Ale často jen malá změna pomůže k velkým výsledkům.**

A hlavně k porozumění, bez kterého žádná skutečná změna není možná.

Například namísto „Nemůžeš děti kousat!“ můžete říct:

„Nemůžu tě nechat děti kousat, Pěťo, protože je to bolí. Ale chtěla bych tomu rozumět. Všimla jsem si, že koušeš, když se ti něco nelíbí. Je to tak? Podívej, takhle by to šlo jinak. Pomůžeš mi s tím?“

O Nevýchově

Nevýchova, laskavá filozofie s provokativním názvem, je moderní výchovný přístup, který vám pomůže rozumět tomu, co dítě prožívá a proč se chová tak, jak se chová, abyste spolu přestali bojovat a dokázali vyřešit každou situaci bez dohadování, křiku i ústupků. Od roku 2013 se do ní zapojilo přes 190 000 rodičů z 52 zemí světa. Kurz Výchova Nevýchovou je vzdělávací program s akreditací MŠMT ČR (můžete ho využít jako další vzdělávání a hradit jej z prostředků DVPP).

Pokud vás „Nevýchovný“ způsob komunikace zaujal a chcete do něj proniknout víc, pusťte si rodičovský seriál na stránkách Nevýchovy www.nevychova.cz.

Dát najevo porozumění, mluvit o tom, co potřebuji, a ptát se dítěte, co potřebuje ono, tak zní v kostce klíč k řešení naprosté většiny problémových situací. Vnesete tím do vztahu s dětmi úplně novou kvalitu, začnete **vytvářet důvěru a otevřené konstruktivní prostředí**, ve kterém dobré řešení existuje vždycky. A nemusí to vůbec znamenat mluvit víc, jen jinak.

Ptát se, co by pomohlo

Tenhle přístup nakonec využijete nejen v komunikaci s dětmi, ale i v každodenních situacích s rodiči. Někdy jsou to zdánlivě banality, co s nimi řešíte. Přesto je velký rozdíl, jestli odcházíte oba otrávení, anebo s příjemným pocitem, že si rozumíte.

„Pracuji jako učitelka v adaptační třídě pro děti mezi dvěma a třemi roky. V první den nástupu do školky jsem u nově příchozích dětí, ale i maminek užila mnohokrát nápady z Nevýchovy.

Řešili jsme například trable se značkou na skřínce, kterou dítě chtělo a nemělo, přičemž maminka měla obavy z toho, že název zvířátka, jež bylo na jeho nové značce, dítě nezná a nedokáže vyslovit. Tak jsme se spolu bavily, jestli se dítěti nová značka líbí – prý ano. A pak jsem se maminky zeptala, co by potřebovala, co by jí pomohlo – a prý kdyby ono zvíře syn prostě znal, měl s ním něco spojené... Nabídla jsem

mamince, jestli by třeba nepomohlo, kdyby znal nějakou básničku, v níž zvířátko vystupuje, a tak by se naučil i to slovo. S úlevou řekla, že to by se jí líbilo, že to zkusí...“

S jakým pocitem maminka odcházela, si umíte představit. Přeji nám všem, rodičům, učitelům i našim dětem, abychom se spolu cítili stejně dobře.

” P. S. Někdy prostě jen stačí použít to, co dennodenně vštěpujeme dětem!

Andulka (3,5 roku) na plavání

Paní učitelka: „Tak a teď, Aňo, vylez na okraj bazénu a jdeme skákat.“

Andulka: „Musíš říct prosím.“

Paní učitelka: „Já jsem tvoje učitelka, a tak nemusím říkat prosím!“

Andulka (trochu zaraženě): „Ale každý přece, když se chce domluvit a být laskavý k ostatním, říká prosím.“

Paní učitelka (mrkne na mě) pak řekne: „Aničko, prosím, vylezeš na okraj bazénu, ať můžeme jít skákat do vody?“

Andulka: „No jasně. Ráda...“

Autorka je původně učitelka, v současnosti pracuje jako lektorka Nevýchovy (www.nevychova.cz)